

Self-Knowledge, Self-Criticism, and Psychological Health

خودشناسی، خود انتقادی و سلامت روان

Ashraf Sadat Mousavi (M.A.)
M.A in Psychology

اشرف سادات موسوی
کارشناس ارشد روان‌شناسی دانشگاه تهران

Nima Ghorbani (Ph.D.)
University of Tehran

دکتر نیما قربانی
استادیار دانشکده‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه تهران

Abstract

The goal of this study was showing the conflict of self-criticism tendencies as hinder of internal coherency, and self-knowledge as foster of, and their conflictual role in psychological pathologies. The theoretical basis of this assumption is the harmony of purpose principle in teleological coherence theory. 151 undergraduate students were responded to integrative self-knowledge scale, levels of self-criticism scale (internalized self-criticism and comparative self-criticism), perceived stress, Hopkins symptoms checklist, and inventory of interpersonal problems. The results supported that both forms of self-criticism (internalized and comparative) had positive association with personality and symptomatic pathologies, and integrative self-knowledge demonstrated negative relation with. Multiple regression analyze also showed that integrative self-knowledge had incremental validity over perceived stress and self-criticism on predicting symptomatic and personality pathologies. Findings were discussed based on teleological coherency theory.

Keywords: Self - Knowledge, Self Criticism, Psychological Health;

چکیده

هدف پژوهش حاضر، نشان دادن تعارض گرایش‌های خود انتقادی به‌عنوان اختلال‌گر همسانی درونی، و خودشناسی به‌عنوان تسهیل‌گر انسجام درونی با یکدیگر، و نقش دوگانه‌ی آنها در آسیب‌های روان‌شناختی بود. مبنای نظری این پژوهش، اصل هماهنگی غایت در نظریه‌ی همگونی غایی است. بدین منظور، پرسش‌نامه‌های خودشناسی انسجامی، سطوح خود انتقادی (خود انتقادی درونی و خود انتقادی مقایسه‌ای)، استرس ادراک شده، مشکلات بین‌شخصی و فهرست نشانه‌های هوبکینز روی ۱۵۱ دانشجوی دانشگاه تهران اجرا شد. یافته‌های پژوهش نشان داد هر دو شکل خود انتقادی (درونی و مقایسه‌ای) با آسیب‌های شخصیتی و نشانه‌شناختی، ارتباط مثبت دارد، اما خودشناسی انسجامی با این آسیب‌ها ارتباطی معکوس داشت. تحلیل رگرسیون چند متغیره نیز نشان داد توان پیش‌بینی خودشناسی انسجامی در خصوص آسیب‌های شخصیتی و نشانه‌های آسیب‌شناختی بیش از استرس ادراک شده و خود انتقادی است. یافته‌های به‌دست آمده بر اساس نظریه‌ی همگونی غایی مورد بحث قرار گرفتند.

کلیدواژه‌ها: خودشناسی، خود انتقادی، سلامت روان؛

مقدمه

خود انتقادی به‌عنوان داشتن انتظارات بالا از خود و تلاش برای پیشرفت، تعریف شده است. افراد خود انتقادگر هنگام روبه‌رو شدن با مانع در راه رسیدن به اهدافشان، آسیب‌پذیر می‌شوند (بگی و رکتور^۱، ۱۹۹۸). این افراد مستعد تجربه‌ی افسردگی همراه با احساس حقارت شدید، گناه، بی‌ارزشی و شکست در مطابقت با معیارهای مورد انتظار هستند (بلات، دافلیتی و کوینلان^۲، ۱۹۷۶).

خود انتقادی را می‌توان بر اساس میزان درون‌فکنی معیار عمل، در یک پیوستار در نظر گرفت. در یک سوی انتهای این پیوستار، نوعی از خود انتقادی وجود دارد که بر استانداردهای نسبتاً بیرونی متکی است، و در انتهای دیگر آن نوعی از خود انتقادی که مستلزم استانداردهای درونی است (تامسون و زاروف^۳، ۲۰۰۴). خود انتقادی مقایسه‌ای^۴ دید منفی نسبت به خود، در مقایسه‌ی خود با دیگران است. در این سطح، تمرکز بر مقایسه‌ی نامناسب خود با دیگرانی است که برتر، متخاصم و منتقد به‌نظر می‌رسند و در نهایت به نارضایتی از مواجهه و ارزیابی‌شدن توسط دیگران منجر می‌شود. از آنجا که دیگران متخاصم و متوقع هستند، شخص نمی‌تواند با آنها صادق باشد و باید خود را از مواجهه با دیگران و تحت تسلط درآمدن توسط آنان حفظ نماید. بنابراین خود انتقادی مقایسه‌ای اغلب با خصومت بین‌شخصی^۵ و سطوح پایین عامل‌های شخصیتی همسازی^۶ و برون‌گرایی^۷ همبسته است (زاروف و فیتزپاتریک^۸، ۱۹۹۵). همچنین این نوع از خود انتقادی مستلزم احساس حقارت کلی و احساس ناتوانی در فائق آمدن بر مشکلات زندگی است. بنابراین چنین فردی هنگام مقابله با مشکلات، روش اجتنابی در پیش می‌گیرد (تامسون و زاروف، ۲۰۰۴).

خود انتقادی درونی‌شده^۹ دید منفی نسبت به خود، به‌سبب مقایسه‌ی خود با استانداردهای شخصی و درونی است. از آنجا که این استانداردها بسیار بالا هستند، تحقق آنها غیرممکن است، ولی این عدم تحقق از دید خود شخص خود انتقادگر، ضعف و نقص به‌شمار می‌رود.

شایان ذکر است استانداردهای بالا، که جزء اساسی خود انتقادی درونی شده است، لزوماً به دید منفی از خود منتهی نمی‌شود و ممکن است با ویژگی‌های سازش‌یافته‌ای چون ارزش خود (رزنبرگ^{۱۰}، ۱۹۶۵)،

1. Bagby & Rector

2. Blatt, Dafflitti & Quinlan

3. Thompson & Zuroff

4. Comparative self-criticism (CSC)

5. Interpersonal hostility

6. Compatibility

7. Extraversion

8. Fitzpatrick

9. Internalized self-criticism (ISC)

10. Rosenberg

کارایی (بلات، ۱۹۷۴)، کمال‌گرایی سازش‌یافته (رایس، اشبای و اسلنی، ۱۹۹۸)، تلاش سازنده برای پیشرفت (فراست، هیمبرگ، هالت، متیا و نی‌بایر، ۱۹۹۲) و استفاده از روش‌های مقابله‌ای سودمند^۴ (رانکلی و دیگران، ۲۰۰۰؛ به‌منقل از تامسون و زاروف، ۲۰۰۴) مرتبط باشد.

یک پاسخ خود انتقادانه به موفقیت، مستلزم نفی تجربه‌ی موفقیت به سبب استانداردهای دائماً در حال افزایش است. وقتی استانداردهای شخصی بالا تحقق می‌یابد، فرد خود انتقادگر راضی نمی‌شود و با وضع استانداردهای سطح بالاتر، موفقیت خود را شکست ارزیابی می‌کند. بنابراین مشکل، تنها تعریف آرمانی موفقیت نیست، بلکه پاسخ سازش‌نا یافته به موفقیت کسب‌شده را - که قبلاً فرد آن را موفقیت تعریف کرده بود - نیز دربرمی‌گیرد. گذشته از این دو مورد، مجازاتی که فرد به سبب نرسیدن به این استانداردها برای خود در نظر می‌گیرد، نیز نامعقول است. خودتنبیهِ^۵ عمومی به سبب شکست، یک مشخصه‌ی اساسی خود انتقادی درونی‌شده است. در این افراد، شکست باعث توجه سازش‌یافته در مورد این‌که چگونه می‌توان در آینده موفقیت به‌دست آورد، نمی‌شود، بلکه به احساس بی‌ارزشی مطلق می‌انجامد، زیرا این افراد نقایصشان را در برخی زمینه‌های خاص نمی‌پذیرند (تامسون و زاروف، ۲۰۰۴).

فقدان همسانی درونی ناشی از خود انتقادی بالا و سازش‌نا یافتگی را می‌توان بر مبنای نظریه‌ی همگونی غایی^۶ (بوت و اشبریدج، ۱۹۹۲) تبیین کرد. هماهنگی غایت^۷، مبنای نظریه‌ی همگونی غایی است، بدین معنی که روابط سیستم‌های مختلف یک ارگانیزم، پیامدی از غایت مشترک آنها، یعنی حفظ هویت خود^۸ است. در این دیدگاه، دیگر اهداف و وظایف دستگاه‌های ارگانیزم در راستای این غایت و در درجه‌ی دوم اهمیت قرار می‌گیرند. در این میان سیستم روان‌شناختی نیز - همگام با دیگر سیستم‌ها همچون ایمنی‌شناختی و عصب‌شناختی - مسئول فرایندهای تفرّد^۹، خود آفرینشی^{۱۰} و حفظ خود تعیین‌گری^{۱۱} یا حرکت در جهت اعمال خود خواسته است (بوت و اشبریدج، ۱۹۹۲). بنابراین، خود انتقادی نوعی ناهماهنگی و شورش علیه خود است و در تضاد با همگونی غایی ارگانیزم - تفرّد، خود آفرینشی و حفظ خودتعیین‌گری - قرار می‌گیرد. از این‌رو بنا به فرض هماهنگی غایت، برخلاف مطالعاتی که بر ابعاد سازش‌یافته‌ی

1. Blatt

2. Rice, Ashby and Slancy

3. Frost, Heimberg, Holt, Mattia & Neubauer

4. Active coping

5. Self-punitiveness

6. Teleological coherence

7. Harmony of purpose

8. Self identity

9. Individuation

10. Self-creation

11. Maintenance of self-determination

خود انتقادی تأکید کرده‌اند، انتظار می‌رود خود انتقادی با آسیب‌های روان‌شناختی همراه باشد. برخی پژوهش‌ها چنین ارتباطات و همبستگی‌هایی را تأیید کرده‌اند. به‌عنوان نمونه تامسون و زاروف (۲۰۰۴) نشان داده‌اند هم خود انتقادی درونی و هم خود انتقادی مقایسه‌ای با ارزش خود^۱ پایین و پریشانی^۲ روان‌شناختی همبسته‌اند. همچنین در زمینه‌ی ارتباط با افسردگی^۳، خود انتقادی بهتر از نوزگرایی می‌تواند افسردگی را پیش‌بینی نماید (کلارا، کوکس و انز،^۴ ۲۰۰۳). خود انتقادی مقایسه‌ای با خرده‌مقیاس‌های بیرون‌گرایی، همسازی و وظیفه‌شناسی^۵ همبستگی منفی دارد. خود انتقادی درونی با دلبستگی ایمن^۶، همبستگی منفی و با دلبستگی همراه با ترس و اجتناب^۷، همبستگی مثبت دارد. افراد دارای خود انتقادی مقایسه‌ای کمتر اهل همکاری^۸ و مصالحه^۹ بوده و بیشتر اجتناب می‌کنند. خود انتقادی درونی با مدیریت اجتنابی تعارض مرتبط است، اما در عین حال با مدیریت انطباقی^{۱۰} تعارض نیز ارتباط دارد (تامسون و زاروف، ۲۰۰۴). هم‌سو با این یافته‌ها و بر مبنای نظریه‌ی همگونی غایی می‌توان انتظار داشت فقدان همسانی درونی همراه با خود انتقادی بالا باعث بالا رفتن آسیب‌های روان‌شناختی شود.

در تضاد با خود انتقادی که نوعی ناهمگونی است، خودشناسی یک فرایند خود نظم‌دهنده^{۱۱} است و بهزیستی^{۱۲} جاندار را ارتقا می‌دهد (قربانی، واتسون، بینگ، دیوسن، لی برتن^{۱۳}، ۲۰۰۳). از این رو انتظار می‌رود خود انتقادی بالا با خودشناسی پایین همراه باشد و با افزایش خودشناسی، میزان خود انتقادی و دیگر آسیب‌های روان‌شناختی همراه با آن کاهش یابد. خودشناسی فرایندی پویا، انطباقی و انسجامی است که به‌شکل زمان‌مند عمل می‌کند و از دو وجه تشکیل شده است: خودشناسی تجربه‌ای^{۱۴} به‌عنوان توجه و حساسیت آنی به تجربه‌ی جاری خود، و خودشناسی تأملی^{۱۵} به‌عنوان تحلیل تجارب گذشته‌ی خود و تلفیق آن در طرح‌های کنش و واکنش مربوط به خود (قربانی، واتسون، بینگ، دیوسن، لی برتن، ۲۰۰۳).

1. Self-esteem
2. Distress
3. Depression
4. Clara, Cox and Enns
5. Conscientiousness
6. Secure attachment
7. Fearful-avoidant attachment
8. Collaborating
9. Compromising
10. Accommodating
11. Self-regulatory
12. Well-being
13. Watson, Bing, Davison, Le Berton
14. Experiential self-knowledge
15. Reflective self-knowledge

خودشناسی انسجامی^۱، تلفیق خودشناسی تجربه‌ای و تأملی با یکدیگر است. این دو فرایند از طریق فرایند خود نظم‌دهی، همسانی درونی را ارتقا می‌دهند و از این رو باید در تضاد با خود انتقادی قرار گیرند. بر این اساس نشان‌دادن نقش متعارض خود انتقادی و خودشناسی در آسیب‌های روان‌شناختی محور پژوهش حاضر است.

در این پژوهش، آسیب‌های روان‌شناختی در دو بخش اختلالات شخصیت و نشانه‌های آسیب‌شناختی مورد سنجش قرار گرفتند. پیش‌بینی مورد انتظار این خواهد بود که هر دو شکل نشانه‌ای و شخصیتی آسیب‌شناختی، تابعی متضاد از همسانی درونی ناشی از خودشناسی، و ناهمسانی درونی ناشی از خود انتقادی است. بررسی مقایسه‌ای توان پیش‌بینی استرس ادراک شده، خودشناسی، و خود انتقادی در خصوص آسیب‌های شخصیتی و نشانه‌های آسیب‌شناختی نیز، هدف دیگر پژوهش حاضر است.

روش

۱- آزمودنی‌ها

۱۵۱ نفر از دانشجویان کارشناسی دانشگاه تهران (دانشکده‌های علوم اجتماعی، روان‌شناسی، فنی، علوم پایه، ادبیات و دندان پزشکی) با میانگین سنی ۲۰ و انحراف معیار ۳/۳۹ مورد بررسی قرار گرفتند. حدود ۶۰٪ دانشجویان، زن و ۴۰٪ مرد، ۷٪ متأهل و ۹۳٪ مجرد بودند.

۲- مقیاس‌ها

جهت سنجش سلامت روان در دو محور نشانه شناختی و شخصیتی، از مقیاس‌های هوبکینز و پرسش‌نامه‌ی مشکلات بین‌شخصی استفاده شد.

فهرست نشانه‌های هوبکینز^۲ دارای خرده‌مقیاس‌های افسردگی، اضطراب^۳، جسمانی‌سازی^۴، حساسیت بین‌شخصی^۵ و وسواس بی‌اختیاری^۶ است. آزمودنی، وضعیت خود را در مورد هر ماده روی یک پیوستار پنج درجه‌ای (از اصلاً تا خیلی زیاد) مشخص می‌کند. نسخه‌ی فارسی این مقیاس توسط قربانی و

1. Integrative Self-Knowledge (ISK)
2. Hopkins Symptom Check List (HSCL)
3. Anxiety
4. Somatization
5. Interpersonal sensitivity
6. Obsessive compulsive

همکاران (۲۰۰۲) تهیه شده است. پایایی این مقیاس بالاست و هنگامی که به‌دیگر زبان‌ها ترجمه می‌شود، اعتبار^۱ خود را حفظ می‌کند. نتایج یک بررسی میان‌فرهنگی بین ایران و آمریکا نشان داد که میان خرده‌مقیاس‌ها همبستگی مثبت وجود دارد. این همبستگی‌ها در نمونه‌ی ایرانی در دامنه‌ای از ۰/۶۲ (بین جسمانی‌سازی و حساسیت بین‌شخصی) تا ۰/۸۴ (بین افسردگی و روان‌پریشی) قرار داشت. در نمونه‌ی آمریکایی این دامنه از ۰/۵۴ (میان حساسیت میان فردی و وسواس بی‌اختیار) تا ۰/۷۹ (میان افسردگی و حساسیت بین‌شخصی) بود. آلفاهای به‌دست آمده در این پژوهش برای اضطراب، افسردگی، وسواس بی‌اختیار، روان‌پریشی، حساسیت در روابط بین‌شخصی و جسمانی‌سازی به‌ترتیب عبارت بودند از: ۰/۸۰، ۰/۸۶، ۰/۸۰، ۰/۸۲، ۰/۸۳ و ۰/۸۸.

پرسش‌نامه‌ی مشکلات بین‌شخصی^۲ ۴۷ ماده و پنج خرده‌مقیاس دارد: حساسیت بین‌شخصی، دوسوگرایی بین‌شخصی^۳، پرخاشگری^۴، نیاز به تأیید اجتماعی^۵ و فقدان مردم‌آمیزی^۶. پاسخ‌دهنده روی یک پیوستار ۵ درجه‌ای (از «عمدتاً نادرست» تا «عمدتاً درست») مشخص می‌کند وضعیت او در روابط بین‌شخصی چگونه است. اعتبار و روایی این مقیاس بالاست (کیم و پیلکونیز^۷، ۱۹۹۷). این مقیاس توسط قربانی (۱۳۸۴) ترجمه شده و اعتبار و روایی نسخه‌ی فارسی از حد مطلوبی برخوردار بوده است.

مقیاس خودشناسی انسجامی برای سنجش میزان خودشناسی استفاده شد. این مقیاس دارای ۱۲ ماده است که پاسخ‌دهنده در مورد هر سؤال، وضعیت خود را روی یک پیوستار پنج درجه‌ای (از «عمدتاً نادرست» تا «عمدتاً درست») مشخص می‌کند. این مقیاس بر اساس بازنگری در نظریه‌ی دو وجهی خودشناسی تجربه‌ای و تأملی ساخته شده است و این دو وجه را به‌صورتی درهم تنیده مورد سنجش قرار می‌دهد. یافته‌ها حاکی از پایایی و اعتبار بالای این مقیاس است (قربانی، واتسن و هریس، زیر چاپ). در مطالعه‌ای، آلفای به‌دست آمده برای این مقیاس در ایران ۰/۸۱ و در آمریکا ۰/۸۳ بوده است (قربانی، واتسن، بینگ، دیوسن و لی بوش، ۲۰۰۳).

مقیاس سطوح خود/انتقادی^۸ دارای دو خرده‌مقیاس خود انتقادی مقایسه‌ای و خود انتقادی درونی شده است. این مقیاس ۲۲ ماده دارد که ۱۲ ماده به خود انتقادی مقایسه‌ای و ۱۰ ماده به خود انتقادی

1. Validity
2. Inventory of Interpersonal Problems (IIP)
3. Interpersonal ambivalence
4. Aggression
5. Need for social support
6. Lack of sociability
7. Kim & Pilkonis
8. Levels of Self-Criticism Scale (LSCS)

درونی‌شده مربوط است. پاسخ‌دهنده، وضعیت خود را در مورد هر ماده، روی یک پیوستار ۷ درجه‌ای مشخص می‌کند، به این صورت که انتخاب عدد صفر به این معنی است که گزینه‌ی مورد نظر اصلاً توصیف‌کننده‌ی او نیست و انتخاب عدد شش به این معنی است که آن ماده به خوبی او را توصیف می‌کند. اعتبار و پایایی این مقیاس بالاست، در یک مطالعه، آلفای به‌دست آمده برای دو خرده‌مقیاس خود انتقادی مقایسه‌ای و درونی‌شده به ترتیب $0/84$ و $0/88$ بود. همچنین همبستگی دو خرده‌مقیاس فوق با ارزش خود به ترتیب $-0/66$ و $-0/52$ و با خرده‌مقیاس نوزگرای به ترتیب $0/60$ و $0/54$ بود (تامسون و دیگران، ۲۰۰۴). این مقیاس برای نخستین بار در ایران در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است.

مقیاس استرس ادراک شده^۱ که برای سنجش میزان استرس استفاده شد، دارای ۱۴ سؤال است که وضعیت پاسخ‌دهنده را طی ماه گذشته روی یک پیوستار ۵ درجه‌ای (از "هرگز" تا "بسیاری از اوقات") بررسی می‌کند. مشخصات روان‌سنجی این مقیاس نیز در مطالعات متعدد تأیید شده است. برای نمونه، آلفای به‌دست آمده در یک بررسی روی ۲۵۰ دانشجوی کارشناسی، $0/81$ بوده است (قربانی و دیگران، ۲۰۰۲).

۳- شیوه‌ی اجرا

مقیاس سطوح خود انتقادی برای نخستین بار در ایران و در این پژوهش، مورد استفاده قرار گرفت. در ابتدا مقیاس توسط مؤلفان مقاله به زبان فارسی ترجمه شد، سپس شخص سومی مواد ترجمه شده را مجدداً به انگلیسی برگردان^۲ کرد و در نهایت، این برگردان توسط شخصی که زبان مادری او انگلیسی بود، مورد تصحیح قرار گرفت، این مراحل در مورد آیت‌هایی که نادرست ترجمه شده بودند تکرار شد. نمونه‌گیری در گروه‌های کلاسی ۳۰ الی ۵۰ نفر انجام گرفت؛ با مراجعه به دانشکده‌های مختلف دانشگاه تهران (علوم اجتماعی، روان‌شناسی، فنی، دندان‌پزشکی، علوم پایه و ادبیات)، پس از صحبت با اساتید، حدود نیم‌ساعت از وقت کلاس برای انجام این کار اختصاص می‌یافت. پس از ساخت فایل داده‌ها، نخست همسانی درونی مقیاس‌ها و مشخصات توصیفی آنها محاسبه شد، و سپس داده‌ها با استفاده از همبستگی و تحلیل رگرسیون چند متغیره^۳ مورد بررسی قرار گرفتند.

1. Perceived Stress Scale (PSS)
2. Back translation
3. Multiple regression

نتایج

در این قسمت، نتایج پژوهش در قالب شش جدول آورده شده است و پس از هر جدول، در مورد یافته‌های حاصل توضیحاتی داده می‌شود.

جدول ۱- داده‌های توصیفی مقیاس‌ها و خرده‌مقیاس‌ها

آلفای کرونباخ	انحراف معیار	میانگین	
۰/۸۰	۰/۶۶	۲/۵۷	خودشناسی انسجامی
۰/۸۳	۰/۸۸	۲/۷۴	مقیاس سطوح خود انتقادی
۰/۸۷	۱/۲۸	۳/۲۰	خود انتقادی درونی شده
۰/۵۵	۰/۷۶	۲/۴۶	خود انتقادی مقایسه‌ای
۰/۸۵	۰/۶۵	۱/۸۳	استرس ادراک شده
۰/۹۶	۰/۶۰	۱/۳۱	پرسش‌نامه‌ی هوپکینز
۰/۸۹	۰/۷۶	۱/۰۸	جسمانی‌سازی (H) ^۱
۰/۸۴	۰/۷۸	۱/۰۸	اضطراب (H)
۰/۸۵	۰/۷۷	۱/۶۰	افسردگی (H)
۰/۸۳	۰/۷۸	۱/۴۸	حساسیت بین شخصی (H)
۰/۷۸	۰/۷۱	۱/۵۲	وسواس بی اختیار (H)
۰/۹۱	۰/۵۲	۱/۶۰	پرسش‌نامه‌ی مشکلات بین شخصی
۰/۷۲	۰/۶۳	۱/۷۴	حساسیت بین شخصی (IIP) ^۱
۰/۷۵	۰/۶۷	۱/۵۷	دوسوگرایی بین شخصی (IIP)
۰/۸۴	۰/۸۴	۱/۲۲	پرخاشگری (IIP)
۰/۷۳	۰/۶۶	۱/۹۶	نیاز به تأیید اجتماعی (IIP)
۰/۸۳	۰/۷۶	۱/۴۰	فقدان مردم‌آمیزی (IIP)

جدول ۱ مشخصات مقیاس‌ها و خرده‌مقیاس‌ها را نشان می‌دهد. همان‌طور که قابل مشاهده است،

آلفای به‌دست آمده برای تمامی مقیاس‌ها و خرده‌مقیاس‌ها بالاست و مقیاس‌ها فاقد چولگی هستند.

در جدول ۲ مشاهده می‌شود که همبستگی میان خودشناسی انسجامی و هر دو شکل آسیب‌های

۱. در تمامی جداول H نشانگر خرده‌مقیاس‌های مربوط به فهرست نشانه‌های هوپکینز است.

۲. در تمامی جداول IIP نشانگر خرده‌مقیاس‌های مربوط به پرسش‌نامه‌ی مشکلات بین شخصی است.

جدول ۲- همبستگی میان متغیرها

۱۴																	۱	(۱) خودشناسی انستجایی
-۰.۳۶**																	۲	(۲) خود انتقادی درونی
۰.۴۱**																	۳	(۳) خود انتقادی مقایسه‌ای
۰.۴۱**																	۴	(۴) استرس ادراک شده
۰.۴۲*																	۵	(۵) جسمانی سازی (H)
۰.۲۸**																	۶	(۶) اضطراب (H)
۰.۴۰**																	۷	(۷) افسردگی (H)
۰.۴۸**																	۸	(۸) حساسیت بین شخصی (H)
۰.۴۶**																	۹	(۹) وسواس فکری - عملی (H)
۰.۳۷**																	۱۰	(۱۰) حساسیت بین شخصی (IIP)
۰.۳۷**																	۱۱	(۱۱) دوسوگرایی بین شخصی (IIP)
۰.۴۳**																	۱۲	(۱۲) پرخاشگری (IIP)
۰.۴۳**																	۱۳	(۱۳) نیاز به تأیید اجتماعی (IIP)
۰.۴۳**																	۱۴	(۱۴) فقدان مردم‌آزمیزی (IIP)
۰.۴۳**																		

** مناداری در سطح ۰.۰۱

* مناداری در سطح ۰.۰۵

روان‌شناختی منفی و همبستگی دو سطح خود انتقادی و خرده‌مقیاس‌های هوپکینز و مشکلات بین‌شخصی مثبت است. همبستگی میان خرده‌مقیاس‌های هوپکینز با یکدیگر و خرده‌مقیاس‌های مشکلات بین‌شخصی با یکدیگر نیز مثبت است. همچنین همبستگی میان استرس ادراک شده با دیگر خرده‌مقیاس‌ها نیز مثبت است. تمامی این همبستگی‌ها در راستای فرضیه‌های این پژوهش می‌باشد. یافته‌های مربوط به بررسی روایی افزایشی استرس، خود انتقادی و خودشناسی در جداول ۳ تا ۶

جدول ۳- تحلیل رگرسیون چند متغیره با متغیرهای پیش‌بین
۱- استرس ادراک شده، ۲- خودشناسی انسجامی در پیش‌بینی سلامت روان

مرحله اول				مرحله دوم				متغیر ملاک (وابسته)
ΔR^2	متغیر پیش‌بین	β	t	ΔR^2	متغیر پیش‌بین	β	t	
۰/۳۴***	استرس ادراک شده	۰/۵۹	۸/۸۱***	۰/۰۰	خودشناسی انسجامی	-۰/۰۳	-۰/۴۱	اضطراب (H)
۰/۴۵***	استرس ادراک شده	۰/۶۷	۱۱/۱۰***	۰/۰۱	خودشناسی انسجامی	-۰/۰۹	-۱/۲۶	افسردگی (H)
۰/۴۷***	استرس ادراک شده	۰/۳۹	۱۱/۵۲***	۰/۰۲*	خودشناسی انسجامی	-۰/۱۵	-۲/۲۱*	حساسیت بین‌شخصی (H)
۰/۳۹***	استرس ادراک شده	۰/۶۲	۹/۶۵***	۰/۰۱	خودشناسی انسجامی	-۰/۰۹	-۱/۲۴	وسواس بی‌اختیار (H)
۰/۱۸***	استرس ادراک شده	۰/۴۲	۵/۷۰***	۰/۰۱	خودشناسی انسجامی	-۰/۱۱	-۱/۲۸	جسمانی‌سازی (H)
۰/۲۶***	استرس ادراک شده	۰/۵۱	۷/۱۶***	۰/۰۱	خودشناسی انسجامی	-۰/۰۹	-۱/۰۸	پرخاشگری (IIP)
۰/۱۳***	استرس ادراک شده	۰/۳۶	۴/۷۳***	۰/۰۳*	خودشناسی انسجامی	-۰/۰۲	-۲/۴۷*	دوسوگرایی بین‌شخصی (IIP)
۰/۳۳***	استرس ادراک شده	۰/۵۷	۸/۴۹***	۰/۰۴**	خودشناسی انسجامی	-۰/۲۲	-۲/۸۷**	حساسیت بین‌شخصی (IIP)
۰/۱۸***	استرس ادراک شده	۰/۴۲	۵/۶۱***	۰/۰۳*	خودشناسی انسجامی	-۰/۱۹	-۲/۱۵*	فقدان مردم‌آمیزی (IIP)
۰/۲۹***	استرس ادراک شده	۰/۵۴	۷/۷۲***	۰/۰۴**	خودشناسی انسجامی	-۰/۲۴	-۲/۹۷**	نیاز به تأیید اجتماعی (IIP)

* مناداری در سطح ۰/۰۵

** مناداری در سطح ۰/۰۱

*** مناداری در سطح ۰/۰۰۱

منعکس شده است. در جدول ۳ مشاهده می‌شود که استرس ادراک شده در مرحله‌ی اول، توان پیش‌بینی تمام متغیرهای ملاک را دارد، ولی در مرحله‌ی دوم، توان پیش‌بینی خودشناسی انسجامی در مورد متغیرهای حساسیت بین‌شخصی، دوسوگرایی بین‌شخصی، فقدان مردم‌آمیزی و نیاز به تأیید اجتماعی، فراسوی استرس ادراک شده است، و بر این اساس، خودشناسی نسبت به استرس در متغیرهای یاد شده دارای روایی افزایشی بوده و فراتر از استرس قادر به تبیین آسیب‌های روان‌شناختی است. در جدول ۴ همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در مرحله‌ی دوم، توان پیش‌بینی خود انتقادی مقایسه‌ای در مورد متغیرهای افسردگی، حساسیت بین‌شخصی (هوپکینز)، وسواس بی‌اختیاری و فقدان مردم‌آمیزی دارای روایی افزایشی نسبت به استرس است، و در خصوص متغیرهای دوسوگرایی بین‌شخصی، حساسیت بین‌شخصی (مشکلات بین‌شخصی)، فقدان مردم‌آمیزی و نیاز به تأیید اجتماعی این خود انتقادی درونی است که توان تبیین فراتر از استرس ادراک شده را دارد.

جدول ۴- تحلیل رگرسیون چند متغیره با متغیرهای پیش‌بین
۱- استرس ادراک شده، ۲- خود انتقادی درونی شده و مقایسه‌ای

مرحله‌ی دوم			مرحله‌ی اول				متغیر ملاک (وابسته)
t	β	متغیر پیش‌بین	ΔR^2	t	β	متغیر پیش‌بین	
۰/۲۴ ۱/۲۸	۰/۰۳ ۰/۱۰	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۱	۸/۸۱***	۰/۵۹	استرس ادراک شده	اضطراب (H) ۰/۳۴***
۰/۷۴ ۲/۵۵***	۰/۰۵ ۰/۲۴	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۶***	۱۱/۱۰***	۰/۶۷	استرس ادراک شده	افسردگی (H) ۰/۴۵***
۱/۷۲ ۲/۴۰*	۰/۱۲ ۰/۱۶	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۴***	۱۱/۵۲***	۰/۶۹	استرس ادراک شده	حساسیت بین‌شخصی (H) ۰/۴۷***
۰/۸۵ ۲/۶۴**	۰/۰۶ ۰/۱۹	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۴**	۹/۶۵***	۰/۶۲	استرس ادراک شده	وسواس بی‌اختیار (H) ۰/۳۹***
۱/۹۴ -۰/۶۱	۰/۱۷ -۰/۰۵	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۲	۵/۷۰***	۰/۴۲	استرس ادراک شده	جسمانی‌سازی (H) ۰/۱۸***
۰/۵۳ -۰/۰۶	۰/۰۵ -۰/۰۱	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۰	۷/۱۶***	۰/۵۱	استرس ادراک شده	پر خاشگری (IIP) ۰/۲۶***
۳/۳۱*** ۱/۳۴	۰/۲۹ ۰/۱۱	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۱۰***	۴/۷۳***	۰/۳۶	استرس ادراک شده	دوسوگرایی بین‌شخصی (IIP) ۰/۱۳***
۳/۹۱*** ۱/۰۹	۰/۲۹ ۰/۰۸	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۹***	۸/۹۴***	۰/۵۷	استرس ادراک شده	حساسیت بین‌شخصی (IIP) ۰/۳۳***
۲/۲۰* ۲/۶۰**	۰/۱۹ ۰/۲۲	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۱۰***	۵/۶۱***	۰/۴۲	استرس ادراک شده	فقدان مردم‌آمیزی (IIP) ۰/۱۸***
۲/۶۹** ۱/۱۳	۰/۲۲ ۰/۰۹	خود انتقادی درونی شده خود انتقادی مقایسه‌ای	۰/۰۶***	۷/۷۴***	۰/۵۴	استرس ادراک شده	نیاز به تأیید اجتماعی (IIP) ۰/۲۹***

در جداول ۵ و ۶، روایی افزایشی خودشناسی انسجامی و خود انتقادی نسبت به یکدیگر منعکس شده است. همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، خودشناسی انسجامی در مرحله‌ی اول، توان پیش‌بینی تمام متغیرها را دارد، ولی در مرحله‌ی دوم، خود انتقادی درونی‌شده فراتر از خودشناسی می‌تواند متغیرهای افسردگی، حساسیت بین‌شخصی (هوپکینز و مشکلات میان‌فردی)، وسواس بی‌اختیاری، جسمانی‌سازی، دوسوگرایی بین شخصی، فقدان مردم‌آمیزی و نیاز به تأیید اجتماعی را پیش‌بینی نماید. همچنین توان پیش‌بینی خود انتقادی مقایسه‌ای در مورد افسردگی، حساسیت بین‌شخصی (هوپکینز)، وسواس بی‌اختیار و فقدان مردم‌آمیزی فراسوی خودشناسی انسجامی است. در مجموع، به غیر از متغیرهای اضطراب و پرخاشگری، خود انتقادی دارای روایی افزایشی نسبت به خودشناسی انسجامی است.

جدول ۵- تحلیل رگرسیون چند متغیره با متغیرهای پیش‌بین
۱- خود شناسی، ۲- خود انتقادی درونی‌شده و مقایسه‌ای

مرحله‌ی دوم				مرحله‌ی اول				متغیر ملاک (وابسته)
t	β	متغیر پیش‌بین	ΔR^2	t	β	متغیر پیش‌بین	ΔR^2	
۱/۶۰	۰/۱۴	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۰۵*	۴/۳۴***	۰/۳۴	خودشناسی	۰/۱۱***	اضطراب (H)
۱/۷۲	۰/۱۶	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۲/۰۹*	۰/۱۷	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۳***	۵/۷۰***	۰/۴۲	خودشناسی	۰/۱۸***	افسردگی (H)
۳/۶۱***	۰/۳۰	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۲/۷۷**	۰/۲۲	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۱***	۶/۶۱***	۰/۴۸	خودشناسی	۰/۲۳***	حساسیت بین‌شخصی (H)
۲/۴۹*	۰/۲۰	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۲/۰۱*	۰/۱۷	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۰***	۵/۲۹***	۰/۴۰	خودشناسی	۰/۱۶***	وسواس بی‌اختیار (H)
۲/۸۴**	۰/۲۴	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۲/۵۲*	۰/۲۳	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۰۴*	۳/۹۲***	۰/۳۱	خودشناسی	۰/۰۹***	جسمانی‌سازی (H)
۰/۴۰	۰/۰۴	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۱/۴۱	۰/۱۳	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۰۲	۴/۳۲***	۰/۳۳	خودشناسی	۰/۱۱***	پرخاشگری (IIP)
۰/۲۶	۰/۰۲	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۳/۴۹**	۰/۳۰	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۱***	۴/۵۶***	۰/۳۵	خودشناسی	۰/۱۲***	دوسوگرایی بین‌شخصی (IIP)
۱/۲۲	۰/۱۱	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۴/۴۵***	۰/۳۶	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۳***	۳/۷۰***	۰/۲۸	خودشناسی	۰/۲۲***	حساسیت بین‌شخصی (IIP)
۱/۱۵	۰/۰۹	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۲/۶۱**	۰/۲۲	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۲***	۴/۶۶***	۰/۳۶	خودشناسی	۰/۱۳***	فقدان مردم‌آمیزی (IIP)
۲/۶۰**	۰/۲۲	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		
۳/۱۹**	۰/۲۷	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۰۸***	۶/۲۴***	۰/۴۶	خودشناسی	۰/۲۱***	نیاز به تأیید اجتماعی (IIP)
۱/۱۰	۰/۰۹	خود انتقادی مقایسه‌ای				انسجامی		

جدول ۶- تحلیل رگرسیون چندمتغیره با متغیرهای پیش‌بین
۱- خود انتقادی درونی‌شده و مقایسه‌ای، ۲- خودشناسی انسجمی

مرحله‌ی دوم				مرحله‌ی اول			متغیر ملاک (وابسته)
t	β	متغیر پیش‌بین	ΔR^2	t	β	متغیر پیش‌بین	
-۲/۴۸*	-۰/۲۱	خودشناسی انسجمی	۰/۰۴*	۲/۳۰*	۰/۲۰	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۱۳*** (H)
				۲/۳۹*	۰/۲۱	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۲/۹۹**	-۰/۲۳	خودشناسی انسجمی	۰/۰۴**	۲/۹۲**	۰/۲۴	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۷*** (H)
				۴/۴۰***	۰/۲۶	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۳/۹۴***	-۰/۳۰	خودشناسی انسجمی	۰/۰۷***	۳/۷۸***	۰/۲۱	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۶*** حساسیت بین‌شخصی (H)
				۳/۴۵**	۰/۲۸	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۲/۸۴**	-۰/۲۳	خودشناسی انسجمی	۰/۰۴**	۲/۸۰**	۰/۲۴	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۲*** وسواس بی‌اختیار (H)
				۳/۶۰***	۰/۳۰	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۲/۵۸*	-۰/۲۳	خودشناسی انسجمی	۰/۰۴*	۳/۲۷**	۰/۳۰	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۰۹*** جسمانی‌سازی (H)
				۰/۲۶	۰/۰۲	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۳/۰۹**	-۰/۲۷	خودشناسی انسجمی	۰/۰۶**	۲/۲۵*	۰/۲۱	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۰۷** پرخاشگری (IIP)
				۱/۰۵	۰/۱۰	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۲/۲۱*	-۰/۱۸	خودشناسی انسجمی	۰/۰۲*	۴/۱۷***	۰/۲۵	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۰*** دوسوگرایی بین‌شخصی (IIP)
				۱/۸۲	۰/۱۵	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۳/۷۰***	-۰/۲۸	خودشناسی انسجمی	۰/۰۶***	۵/۴۱***	۰/۴۳	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۹*** حساسیت بین‌شخصی (IIP)
				۲/۰۷*	۰/۱۷	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۲/۱۲*	-۰/۱۷	خودشناسی انسجمی	۰/۰۲*	۳/۲۵***	۰/۲۷	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۲*** فقدان مردم‌آمیزی (IIP)
				۳/۲۱**	۰/۲۷	خود انتقادی مقایسه‌ای	
-۳/۹۰***	-۰/۳۱	خودشناسی انسجمی	۰/۰۷***	۴/۱۹***	۰/۲۵	خود انتقادی درونی‌شده	۰/۲۲*** نیاز به تأیید اجتماعی (IIP)
				۲/۰۷*	۰/۱۷	خود انتقادی مقایسه‌ای	

با توجه به جدول ۶ می‌توان گفت در مرحله‌ی اول، خود انتقادی درونی‌شده، توان پیش‌بینی تمام متغیرها را دارد. خود انتقادی مقایسه‌ای نیز در مرحله‌ی اول، توان پیش‌بینی تمام متغیرها به‌جز جسمانی‌سازی، پرخاشگری و دوسوگرایی بین‌شخصی را داراست، ولی در مرحله‌ی دوم، خودشناسی انسجمی فراتر از دو نوع خود انتقادی توان پیش‌بینی تمام متغیرها را داراست.

بحث و تفسیر

این پژوهش دو هدف را دنبال کرد: ۱- ارتباط خود انتقادی با سطوح بالای آسیب‌های روان‌شناختی (در دو سطح نشانه‌های آسیب‌شناختی و اختلال شخصیت) و سطوح پایین خودشناسی. ۲- بررسی مقایسه‌ای توان پیش‌بینی استرس ادراک شده، خودشناسی انسجمی و خود انتقادی در مورد آسیب‌های

نشانه‌شناختی و شخصیتی. نتایج نشان داد همبستگی میان دو سطح خود انتقادی و مشکلات روان‌شناختی (هم در سطح نشانه‌ها و هم در سطح اختلالات شخصیت) مثبت است. همچنین همبستگی میان دو سطح خود انتقادی و استرس ادراک‌شده نیز مثبت بود. این یافته‌ها در بافت نظریه‌ی همگونی غایی (بوت و اشبریدج، ۱۹۹۳) که هماهنگی غایت را اصل بنیادین خود قرار داده است، قابل تبیین می‌باشد: به‌دلیل توازی اهداف، خود انتقادی بالا در اثر تعارض‌های درون‌سیستمی و بین‌سیستمی ابعاد روان‌شناختی، عصب‌شناختی و ایمنی‌شناختی با مشکلات روان‌شناختی همراه است. بر این اساس، خود انتقادی انعکاسی از ناهماهنگی درون‌سیستمی روان‌شناختی است.

همچنین نتایج نشان داد همبستگی میان خودشناسی و آسیب‌های روان‌شناختی منفی است. بنابراین با توجه به نقش تسهیل‌گر فرایند خودشناختی در همسانی درونی، ویژگی خود نظم‌دهنده‌ی آن (هیگنز، ۱۹۹۶) و تأثیر آن در بهزیستی روانی (قربانی، واتسون، بینگ، دیوسن، لی برتن، ۲۰۰۳)، می‌توان پیش‌بینی کرد هرچه میزان خودشناسی بالاتر باشد، همسانی درونی بیشتر، و خود انتقادی و مشکلات روان‌شناختی کمتر است.

در خصوص بررسی مقایسه‌ای، توان پیش‌بینی استرس ادراک‌شده، خودشناسی انسجامی و خود انتقادی، یافته‌ها نشان داد خودشناسی انسجامی فراتر از دو عامل دیگر (استرس ادراک‌شده و خود انتقادی) می‌تواند آسیب‌های روان‌شناختی را (در هر دو سطح) پیش‌بینی نماید. افزون بر این، هر دو متغیر خودشناسی انسجامی و خود انتقادی در پیش‌بینی سلامت روان، نسبت به هم دارای روایی افزایشی بودند. از این‌رو خودشناسی انسجامی و خود انتقادی، دو فرایند روان‌شناختی متضاد و مستقل در تسهیل و اخلال همسانی درونی سیستم روان‌شناختی هستند.

بر مبنای نظریه‌ی انسجام غایی (بوت، ۱۹۹۲ و ۱۹۹۳)، هدف ارگانیزم، رسیدن به‌وحدت درونی و تعیین مرزهای خودی و غیرخودی است. اگرچه این نظریه بر تعیین هویت خود و مرزهای خودی و غیرخودی تأکید کرده است، اما یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد وحدت و انسجام خود که در اثر نوعی خودشناسی انسجام دهنده تسهیل (قربانی، واتسون، بینگ، دیوسن، لی برتن، ۲۰۰۳) و در اثر خود انتقادی تخریب می‌شود (تامسون و زاروف، ۲۰۰۴)، از مؤلفه‌های اصلی تعیین هویت خود، تفرّد، خود آفرینشی و در مجموع، سازش‌یافتگی است. انسجام و وحدت امری است که در نظریه‌های مختلف شخصیتی همچون یونگ و راجرز (هال و لیندزی، ۱۹۹۷) مطرح شده و از مبانی اساسی سلامت روان است (قربانی، واتسون، بینگ، دیوسن، لی برتن، ۲۰۰۳). در مطالعات آینده، بررسی انسجام درونی و توازی آن در سطوح روان‌شناختی، ایمنی‌شناختی و عصب‌شناختی می‌تواند فرضیه‌ی انسجام غایی را روشن‌تر نماید. بررسی‌های ابتدایی در این خصوص نشان داده است که همسانی و ناهمسانی در سطح جسمانی و روان‌شناختی توازی دارد

(موسوی و قربانی، ۱۳۸۴)، اما این امر نیازمند مطالعات بیشتر و به خصوص سنجش شکل‌های آسیب‌شناختی و شدیدتر خود انتقادی همچون خود آزاری و خود تخریبی خواهد بود.

آن‌چه در این پژوهش قابل تأمل است، ابعاد آسیب‌شناختی خود انتقادی است که در مبانی و نحوه‌ی سنجش مقیاس خود انتقادی پژوهش حاضر منعکس است. انتقاد از خود، بیشتر یک فرایند شناختی است که در قالب نشخوارهای ذهنی (قربانی، ۱۳۸۲) به‌عنوان یک دفاع، قابل تبیین است. خطا و قصور در نیل به‌هدف، اگر قابل جبران باشد به عملی سازنده منتهی می‌شود، اما اگر قابل جبران نباشد در چارچوب فرایندهای خودشناختی و تحمل تجربه‌ی هیجان‌های همخوان با خطا و قصور به‌شکلی ناپایدار جاری و تجربه می‌شود. از این‌رو تداوم خود انتقادی به‌عنوان یک فرایند شناختی، چیزی جز یک دفاع در جهت تسکین هیجان‌های دردناک گناه و پشیمانی نخواهد بود. داعیه‌ی مفهوم‌سازی و سنجش اشکال سازنده‌ی خود انتقادی، مسئله‌ای است که پژوهش حاضر با توجه به تبیین فوق، آن را به چالش کشیده است و مطالعات آتی باید آن را روشن نماید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- قربانی، ن. (۱۳۸۲). روان‌درمان‌گری روان‌پوشی فشرده و کوتاه‌مدت (مبادی و فنون). تهران: سمت.
- قربانی، ن. (۱۳۸۴). فرایندهای خودشناسی در جمعیت‌های بهنجار و بالینی. معاونت پژوهشی دانشگاه تهران.
- موسوی، ا. س. (۱۳۸۴). بررسی احساس گناه، تمایلات خود انتقادی و خودشناسی در بیماران اتوایمیون، غیراتوایمیون و افراد سالم [پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد]. دانشگاه تهران.
- Bagby, R. M., Rector, N. N. (1998). Self-criticism, dependency and the five factor model of personality in depression: Assessing construct overlap. *Personality Individual Differences*, 24, 895-897.
- Blatt, S. J. (1974). Levels of object representation in analitic and introjective depression. *Psychoanalytic Study of the Child*, 24, 107-157.
- Blatt, S. J., Dafflitti, J. P., Quinlan, D. M. (1976). Experiences of depression in normal young adults. *Journal of Abnormal Psychology*, 85, 383-389.
- Booth, R. J., Ashbridge, K. R. (1992). Teleological coherence: Exploring the dimentions of the immune system. *Scandinavian Journal of Immunology*, 36, 751-759.
- Booth, R. J., Ashbridge, K. R. (1993). A fresh look at the relationship between the psyche and immune system: Teleological coherence and harmony of purpose. *Journal of Mind-body Health*, 9, 4-23.
- Clara, I. P., Cox, B. J., Enns, M. W. (2003). Hierarchical models of personality and psychopathology: The case of self-criticism, neuroticism, and depression. *Personality and Individual Differences*, 35, 91-99.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I., Neubauer, A. L. (1993). A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 14, 119-126.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Bing, M. N., Davison, H. K., Mack, D. A. (2002). Self-reported emotional intelligence: Construct similarity and functional dissimilarity of higher-order processing in Iran and United States. *International Journal of Psychology*, 37, 297-308.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Bing, M. N., Davison, H. K., Le Berton, D. (2003). Two facts of self-knowledge: Cross-cultural development of measures in Iran and the United States. *Genetic, Social, General Psychology Monographs*, 129, 238-268.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Ghramaleki, A. F., Morris, R. J., Hood, R. W. (2002). Muslim-Christian religious orientation scale: Distinctions, correlations and cross-cultural analysis in Iran and the United States. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 12, 69-91.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Hargis M. B. Integrative self-knowledge: Correlations and incremental validity of a cross-cultural scale developed in Iran and United State. Unpublished manuscript.
- Hall, C. S., Lindzey, G. (1997). *Theories of Personality*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Higgins, F. (1996). The self digest; self-knowledge serving self-regulatory functions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 1026-1083.
- Kim, Y., Pilkonis, P. A. (1997). Confirmatory factor analysis of the personality disorder subscales from the inventory of interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69, 284-296.
- Ricc, K. G., Ashby, J. S., Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a moderator between perfectionism and depression: A structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304-314.

- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Thompson, R., Zuroff, D. C. (2004). The levels of self-criticism scale: Comparative self-criticism and internalized self-criticism. *Personality and Individual Differences*, 36, 419-430.
- Zuroff, D. C., Fitzpatrick, D. A. (1995). Depressive personality styles: Implications for adult attachment. *Personality and Individual Differences*, 18, 253-265.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ثرويشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگي
پرتال جامع علوم انسانی